

ACC. NR. 2429

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: W. Richter
Härad: FROSTA Adress: _____
Socken: ÖSALLERUP Berättat av: OLA MÅNSSON
Uppteckningsår: _____ Född år 1839, i _____

Uppteckningen rör

SE REGISTER Sid 1

Landskap: *Skåne* Socken: *Ö. Sallerup*Fullständigt namn: *Ola Månsson*Född den *1839* på *(gård eller by)*

i

Yrke: *F.d. lantbrukare* (socken och landskap) Bisyssla:Bosatt å följande platser: *I Sallerup Skåne 17 år. (1849-67)*
(socken, landskap, tid)Bor nu i *Påarp. Ö. Sallerup*
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: född

Moderns namn: född

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? b) mödernet?

Närmare upplysningar om släkten:
(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)Sagesmannens barndom: (el. upptecknarens) (sysselsättning, syskon)
skolgång

Läsning:

(böcker, tidningar m. m.)

Resor:

Har sagesmannen sina hägkomster efter vissa personer? Vilka?
(el. upptecknaren)

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar: Testa sin 90 år är O.M. rätt så gigg. men
ganska egen och suris. Talu gåma om hur mycket han fått
arbeta i sin dag. Har dock glänt en ofantlig massa,
som han upplevat - även om det gick till vid hans
sjet bröllop - Bor nu ensam i en stuga och sköter sig
i stort sett själv. - Var tyvärr borta hos stiftingen och
upptogs den med vad han kunde, så jag skäffade honom
ej mycket.

Död den

(år och dag)

Ant. av

Dessa uppgifter ha insänts av:

William Perilotes

(namn och fullständig adress)

H. T. väg. 15 a. Lund. år 1929

2429

Systematiskt register:LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1.

A:e	"Skovmannen och skovsnuan"	Sid 2
B:a	Skatorna båda främmat.	4.
C:f	"Skumpen": frimurare. Anekdot om honom.	5.
D:j	Dränglön.	6.
G:f	Klacks backe, Ö.Sallerup.	7.
G:g	Dansoch lekplats i Hoderupa hult, Skumparp. Majstång.	8.
I:k	Talesätt om "meattansfuelen".	9.
K:e	Herrklädsel.	10.
M:b	Torvupptagning: "Rissetorv, bollatorv".	11.
M:f	Tröskning, mat.	12.
N:a	Julottan:Kappkörning.	13.
N:a	Rida Staffan.	14.
N:a	Skjutning vid nyår och gillen.	15.
N:b	Majstång /seG:g/	8.
P:a	Väderleksmärken: solen och fåglarna.	16.
P:a	"Noens ongar" bådade ej gott.	18.
T:a	Timmergille. Resekrans.	19.
T:b	Möbler m.m. i stuan, belysning, uppvärmning.	20.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVaf. e
2

"Skovmannen".

"Skovmannen".

"Här har vatt allt slags dällighed. Min moster hade vatt ude å gått å ofickedå höra hur då vissla'å slo därborta i träna, å ho ble rädd å sprant hum. Så tyckte ho att skovmannen kom etter na. Han hade röd hua på och var välditt stor å lång.

Ja tror inte han gjorde nå't illa utan bara sprant etter å skrämde folk.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A. e

3.

"skovsnuan".

"Skovsnuan!"

De skrämde oss glyttar ~~mä~~ skovsnuan, så fort
då börjá skymma på, så vi vågade knappt gå ut, sen då
blett mörkt. Hon kunde visst alldeles förvilla folk, så
det var bäst inte råka ut för henne.

Skovsnuan kunde gå in i stugorna, då där var
mörkt, men då skulle de bara tända, så smet hon ut och
slog igen dörren.

Här var mycket sånt lapperi förr, men åskan slog
ihjäl sådant till slut, så då har liasom kommit väck.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bia, P. b

4

Om skatorna.

Om skatorna

Då skatorna sitta på ryggingen på gården
och skrattar, så vänta de främmat. Det slår sällan fel.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV6.4
2. j.

5.

Anekdot.

"Skumpen"

Nils Månsson f. i Skumparp, Frenningen sn. och därför kallad "Skumpen" var en mycket omtalad riksdagsman. Han var frimurare och hade med sig en mursked av guld i kistan, då han begrovs.

Även då han var i Stockholm, gick han klädd precis som hemma och väckte därför mycket åtlöje, där han kom i sina vadmalskläder och gula skinnbyxor. "Hur mycket kostar bistöckarna ?/byxorna/" frågade en gång ett par personer honom. Han förstod genast piken och svarade kvickt: "De första svärmarne kan ni få", och så slo han en smällskit, men då försvann de med detsamma.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

0.4
6.

Dränglön.

Jag kom ut, när jag var 10 år, och tjänade i 17 år, innan jag gifte mig, så jag har slitit måed i mina världs dar, bevars väl! I Starrarp hade jag 150 riksdaler om året- däri inberäknat en vadmalsklädning, ett par strumpor, ett par vantar och ett par lintyg, så man hade ju inte mycket.

Dränglön.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

g:f.

7.

Klacks backe.

Klacks backe

Vid Klacks backe skall ha stått krig och där-
under skall fienden ha legat å skudit. Här vid Sallerups
backar ska flera strider ha stått under Karl XII:s tid.
De påstår, att flera stora krigsmän ligga begravna i
backen och om nätterna "blossar" det där.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

d. g.
R. e.
8.

Dansplatser.

Dans-och lekplatser.

Förr gick de i skogarna och dansade och lekte. Så t.ex. i Hoderupahult i Skumarp. Där spelade de klarinett och fiol och ibland sjöng de. De dansade hoppvals, riktiga valser, kadrill och mycket annat, som jag nu glömt.

Majstänger hade de för "inte så rälia länge sedan!" Det var en lång stång av /"färr"/ fur, som de klädde med grönt och hissade en flagga i toppen. Omkring den dansade på själva svären.

Majstång.
d. b.

Jag var inte precis road av dans och gick bara på "nå't inka /enstaka/ gille." I Starrarp lärde mig nabons piga dansa. "Ja ska min själ lära dej dansa, innan ja släpper de...", sa hon, och innan dager hade jag lärt mig tillräckligt.

n. f.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Y:K
9.

Meattansfuelen.

"Meattansfuelen"

När fruntimren kom med meattan brukade de
säga: "Nu kommer ja mä meattanfuelen".

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kil.

10.

Herrklädsel.

Förr vandrade både skomakare och skräddare omkring i byarna och gjorde där på stället både skor och kläder till alla husets inbånare såväl karlarna som fruntimren. Sömmerskor fanns ju inte då.

Min far var klädd i gula sämskade skinnbyxor, knäbyxor, med granna brokiga hosseband, som knötos vid knäna och voro försedda med tovsar. Då de gingo te körkes hade de stövlar, som gingo 'holians' upp på benen. Inga undertröjor eller linnebyxor hade de på. Tröjorna voro korta, av hemmavävt vadmal, samt hade ett par kattaöron på ryggen. Om halsen hade de lite kravar och en ullens halsduk, som de knöto om. På huvudet hade de /tidliga/ höga, gråa filthattar.

Herrklädsel.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M: 6.

11

Torvupptagning.Torvupptagnir

Då solen gick upp, skulle vi åt på arbete och hällo på, tills den gick ner, och så hade vi 50 öre om dagen. Då skulle vi i torvamossarna. /Här har jag grunbrutit tre gånger/. Vi rissade med en risselstage, så vi kunde ta en tre torver "Rissetorv" åt gången. Så vändes de med torvajärn och nävarna, sen kullades de. Det var "rissetorv".

I Gumnarp gjorde vi "bollatorv", men då va ett "hongatyv". Då gick åt en fasli massa vatten. Vi hade rullebörar med "Bollatorv" fjälar och en kur, och däri öste vi. Vi arbetade massan, torven, i graven, där vi stodo barfota, men hade gamla hossor på .

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVM: f
12Tröskning.

I Starrarp tjänade jag 17 år hos Sven Masson. Vi tarsk med pleiel från kl. 4 till "mörkebit", sen fingo vi i ladan å skära hackelse till 6 - 7. Så hade vi ett "hålattru" av en al och skar med en kniv till en sex hästar. Han säl /husbonden själv/ lå och fodrade säl för att en inte skulle sinka. Vi tarsk ut 300 tunnor säd. Vi voro bara två och lade säden runtom med axen inåt, och slå slog vi i yakt och gingo runt. Nabodrängarna kommo ofta till oss och vi snackade och sjöng. Då vi tröskat kastade vi säden med en liten handskopa och bar sedan upp den på stuguloftet, då den låg i stora bunkar.

Kl. 4 fingo vi flöttamad med surt bröd, kl 8 frukost: drickablandning, kokta päror å sådant och vid 12 middag, då fruntimren skulle gå från bordet: Drikka, litet schumjad mjölk, sill å pantoffler var det vanligaste. /En dräng på ett ställe ville ha litet att dricka till, men den snåle husb. svarade: "Å, du kan drickja i häven! /vattenhoen på gården/.

Tröskning.

Skane
Frosta id
O. Salmons

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2429

Upps. W. Richter
Ber. Ol. Sander
jörd 1839

W. a

13.

Julottan.

"Förr eldades det aldrig i kyrkorna, så då sprängde alldeles förskräckligt i tärna, då det var kallt ute. Men då gick folk i alla fall mycket i kyrkan. Särskilt vid julottan var den alldeles full, så ibland fingo många stå. Var det snö färdades åtminstone de rika på slädar till ottan, och de körde skarpt. De fattiga fingo gå till kyrkan och fick minsann kliva ut i snön i drivorna, så att de andra kvickt kunde komma fram. I varje stuga tändes en mängd ljus och upphängdes julkronor, så det var riktigt högtidligt. De gamle talade om, att de skulle ha särskild lycka under det kommande året, om de kom först hem från julottan, och därför var det riktig kapplöpning på hemvägen.

Julottan

Skane
Frosta
O. Hallberg

1838. as W. Richter
1839. as Ola Månsson
- 1839 -
2429
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

W:a
14.

Staffan.

Rida S:T Staf.

fah.

Annandagjuls morgon skulle man rida Staffan.
Man samlades då flera stycken och redo från gård
till gård och sjöngo Staffansvisan. Var de kommo
blevo de bjudna på brännvin, så de ble halvgalna te
sist, å dä hände rätt ofta, att de fick hjälpas hem.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

W. a.
15.

Skjutning:nyåret.

Nyårsafton sköto de ut det gamla året och in
det nya. Likaså skulle de skjuta vid större gillen o.
d. och så skulle man söka fånga de skjutande för att
bjuda dem - då mestadels på brännvin.

Inskjutning av
det nya året.

Skåne
Frosta
Ö Gallerys

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Cyrras W. Richter
Berar Ola Månsson
2429 född 1839

1-2. P.e

16.

Väderleksmärken.

Då solen var röd om kvällarna - regn
" " " " " morgnarna - storm.

Då fåglarna komma och hacka på fönstren,
vänta de ovär. /det är säkert/.

Det var två slags vibor:kovipan och den riktiga
vipan. Skreko de blev det bäst vär /fult väder/.
Koviban skrek: "Kom hit, kom hit, kom hit...
Den andra " : "Kivik, Kivik, Kivik/nu ska vi
Småvipan: resa hem till Kivik!/.
—

Då änderna "laskar" med vingarna liksom i vatten
då blir det regn.

Väderleksmärken.

solen.

Viporna

änderna

Om vildgäss o tranor draga iväg tidigt till
varmare länder /Tyskland/, så blir det tidig vinter.
Då de flytta bruka de slå sig ner i sjöarna om nätterna
och vila ut.

vildgäss
Tranor

Då svalorna flyga tätt intill "golvet"/marken/
blir det böst.

Svalor

Då korparna skrika blir det böst.

Korpar

Storkar var här gott om. De va så galna i mossar o
pölar. De togo puggor o sådant.

Storkar

Likaså fanns här gott om svanar o kajor och ravnar,
som voro svarta.

Svanar
Kajor
ragnar.

Ikana
Trosta lnd.
G. Lallurapo /n.

2429

Uppst. av W. Richter,
1929

P. a

B:

18.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

" " "
Noens ongar.

" " "
Noens ongar.

" " "
Då Noens ongar "jödde" /skreko/ badade det
inte något gott. Man fick aldrig se dem.

2429

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Timmergille.

Timmergille.

Förr hjälptes naboarna åt, då de skulle bygga. Var och en fick sitt att göra av byggmästaren, så det gick undan. Då kunde ju alla med litet av varje, ty de gjorde sina mesta redskap o.d. Då takstolarna rests, slogs ett läkte ihop och en krans hängdes på. Kransen hade fruntimmerna bundit av blommor och grönt vad de kunde få tag i. När den var uppspikad hurrades tre gånger och så slogs det med en hammare. Jag minns att de brukade få ett par supar och socker däruppe på sparrarna. Kransen fick sitta omkring ett par dar, tills man hade täckt nästan hela taket. Så var det riktigt gille med mat och brännvin. Då hade man slaktat någon kalv, så det vankades svartsoffa, ibland ärter, lutfisk o risengröt, som de skar i skivor och som äts kall.

Resekrans.

2429

Fib

20.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Belysning, m.m.

Belysning m.

Då vi skulle "bränna tänd" /ha ljus tänd/ hade vi ett järn, där stickorna sattes fast och där- under sattes ett fat med vatten, som skulle släcka nedfallande bränder. "Tidlia /användes ofta av sages- mannen, många gång, då han tycktes sakna lämpligt ord att sätta in/ "söver" med/märg/ kärne ini tog de skalen av och hällde tran på, men sen gällde det att passa på dom, och därför brukade en sitta och byta om, så fort de voro nerbrunna. Hemstöpta talgljus och pråsor använde vi även. Löjtor av bräder med tändet i hade vi, då vi gingo i ladugården, eller då vi om kvällarna skulle gå bort någonstans.

Så hade de kakelugnar, som de eldade med grönt uppvärmning bränne, å där fick pigan ligga och blåsa och elda, så gott hon kunde. Brännet /veden/ högg man undan för undan

och hade endast sällan hemma i förlag, åtminstone på mindre ställen. /

/ Höns hade de under de fasta sängarna med "häckar" spolar mellan sängbotten och golvet och utanför tru/tråg/ där de fingo sin mat. Vid somliga tillfällen t.ex. då det var gräsligt kallt ute, kunde man också ha både grisa-suggan och får och lamm inne i stugan. /

/ Bordet var väldigt stort och helt av trä. Skivan var hopfalsad av tjocka bräder. Vid bordändan satt husbonden, sen den lille drängen och så jag, och jag skulle skära allt brödet. Fruntimren och glyttarna sutto vid andra sidan. /

De hade långa trätallrikar /bräder/ med suel och bröd på. Likaså hade de trä- eller hornskedar. F.ö. användes mest fingrarna, då man åt, ty gafflar bestod de såg sällan med och knivar fick v.o.e. använda sin fällkniv.